

Sağlık sektöründe inovasyon ve yatırımlara global bakış

Türkey Ufuk Eren

İstanbul Teknik Üniversitesi Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Sağlık, endüstri ve enerji alanında çalışan uluslararası bir şirkette uzun yıllar görev yaptı. Sağlık sektörü Güney Asya, Orta ve Doğu Avrupa, Rusya, Türki Cumhuriyetler Bölgeleri CEO'luğu ile Türkiye Genel Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Acıbadem Sağlık Grubunda İcra Kurulu Üyesi olarak görev aldı. Hâlen uluslararası bir danışmanlık firmasında Türkiye Sağlık ve Yaşam Bilimleri Sektörleri Lideri ve Sağlık Sektörü Kıdemli Danışmanı görevini yürüten Eren ayrıca sağlık, teknoloji, yönetim ve yatırım konularına odaklanan bir şirketin kurucu ortağı ve CEO'su, aynı zamanda bir telekomünikasyon şirketinin Sağlık ve Yaşam Bilimleri Sektörleri Liderliği görevlerini yürütmektedir.

Dünyamızda insan nüfusu artış ve yaşlanma eğilimindedir. 4,5 milyar yaşındaki yaşlanan dünyamızda insan nüfusu da artış ve yaşlanma eğilimindedir. Bu nüfus artışının içinde sağlık sektörünü daha çok ilgilendiren ise yaşlı nüfusun artış hızı. 2015 yılında 60 yaş ve yukarı nüfus 901 milyon iken bu rakamın 2050 yılında 2,1 milyar olması bekleniyor (1). 2015 yılında medyan yaş 29,6 iken bunun 2050'de 36,1 olacağı tahmin ediliyor (1). Bu uzun ömürlü olma durumunun ekonomiye 15-25 trilyon ABD doları tutarında global risk getireceği hesaplanıyor (1). Tüm bu demografik varsayımlar üzerine ayrıca kronik hastalıkların tüm dünyada artış göstermesi, çevre kirlenmelerinin ve küresel ısınmanın insan sağlığına getireceği yeni olumsuz etkiler ve sosyokültürel değişimler global çapta sağlık harcamalarını tetikleyecektir. Büyüyen ve yaşlanan nüfus, kronik hastalıklardaki yaygınlık ve inovatif dijital sağlık hizmetleri bu alanda faaliyet gösteren firmaların ciro ve kârlılıklarını olumlu yönde etkilemekte ve sağlık sektörüne yatırım iştahını kabartmaktadır.

Sağlık Hizmetlerini Dönüştürecek Beş Yıkıcı Güç

Sağlık hizmet sunumu bir değişim noktasına gelmektedir. Diğer ana endüstrileri de değişime uğratmış olan beş yıkıcı güç artık sağlık hizmet sunumunu da etkilemekte ve değişimi tetiklemektedir. Bu yıkıcı eğilimlerin sağlık hizmetlerini ne zaman ve nasıl etkileyeceği sağlık ekosistemi içinde değişiklik gösterebilir. Geleceğe bakan yatırım fonları bu yıkıcı etkilerin

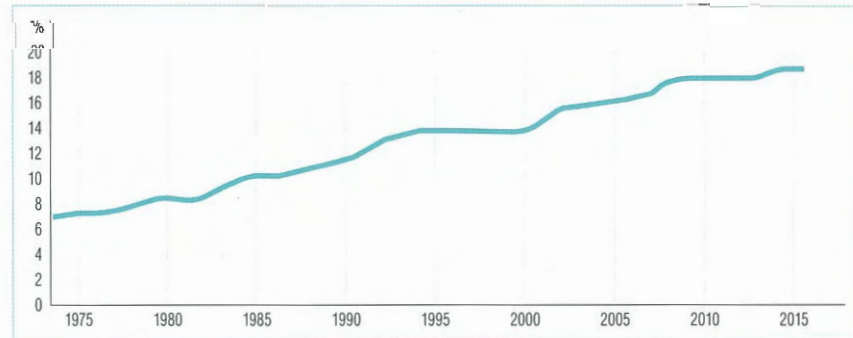
getireceği fırsatları kapitalize edecek ve riskleri minimize edecek şekilde yatırım stratejilerini gözden geçirmektedirler.

Amazon Etkisi: Amazon 2018 Ocak ayında JPMorgan Chase ve Berkshire Hathaway ile ortak bir şirket kurarak çalışanlarına sağlık hizmeti sunmaya başlaması ile sektöre girmiş oldu. Amazon, tıbbi tedarik işini büyütmeyi planladığını ve ABD için ana sağlık hizmeti sunucusu olmayı hedeflediğini açıkladı. Günümüze kadar sağlık hizmetleri alanında bizzat faaliyet göstermeyen Alibaba (Çin), Apple (ABD) ve Samsung (G. Kore) gibi firmalar sağlığın farklı alanlarına ciddi girişler yapmaktadırlar. Bu firmalar özellikle ilaç dağıtım, perakende klinikler ve sigorta-

cılık alanında pazarı değiştireceklerdir. Bu nedenle fonlar uzun vadede bu tür projelere ilgiyle bakmaktadırlar.

Dijital Devrim: Diğer endüstrilere kıyasla sağlık sektörünün dijitalleşmeyi yakalaması daha yavaş oldu. Fakat bu durum sektörün paydaşlarının ileri analitik, makine öğrenmesi, akıllı cihazlar ve otonom robotların inanılmaz potansiyelini fark etmesi ile değişmektedir. Dijitalleşme, sağlık sistemlerinin etkinliğine önemli bir katkı sağlamakta fakat yatırım fonları bu alanda yatırım yaptıkları şirketlerdeki hasta verisi koruma konusunda ihtiyatlı davranmaktadırlar. Bu konudaki en ufak bir açık, müşteri güvenini sarsmakta ve varlığın değerine olumsuz etki etmektedir.

Tablo 1: Toplam Global Sağlık Harcamaları (%GSMH)

Kaynak: ABD tıbbi harcama anketi, Julius Baer Araştırmaları (31 Ocak 2019)

Grafik: Sağlık Hizmetlerini Dönüştürecek 5 Yıkıcı Güç

Regülatif Değişiklikler: Geçtiğimiz yıllarda ana coğrafyaların çoğunda regülasyon değişiklikleri ile karşılaşmıştır. Brexit ile AB yeni bir medikal cihaz rejimi ile karşılaşacaktır. Çin otoriteleri yeni bir ilaç ve tıbbi cihaz dağıtım sistemi yapılandırılmasına başladılar. ABD’de ise FDA onay sürecindeki değişiklikler jenerik ilaç sektörüne daha fazla rekabet getirmektedir. Yatırım fonları, bunlar gibi regülatif değişikliklerin firmalara getireceği avantaj veya dezavantajlarını analiz ederek hareket etmektedir. Özellikle regülasyon ve geri ödeme tariflerinden etkilenmeyen servis anlaşmalı organizasyonları tercih etmektedirler.

Tüketimin Özendirilmesi: Sağlık hizmeti tüketicileri için artık daha fazla tercih alternatifleri mevcut. Tele tıp, evde sağlık bakımı, internet üzerinden bakım gibi çok fazla seçim hakları olmaya başladı. Sağlık hizmetlerine ulaşmak için bir binaya (örneğin hastane) gitmekten sağ sağlık hizmeti sizin olduğunuz yere gelmeye başladı. Mekândan ve zamandan bağımsız olarak sağlık hizmetlerine ulaşabilir olacağız. Bu nedenle yatırım fonları bu tüketim eğilimini takip ederek uzaktan bakımı ve evde sağlık bakımını mümkün kılacak sağlık bilişim teknolojileri ve medikal cihaz firmalarına yatırım yapacaklardır. Bundan dolayıdır ki yatırımcılar ağır varlıklar olan hastanelere yatırım yapmaktan uzaklaşmaktadır.

Kişiyeye Özgü Tıp: Kişiyeye özgü tıp hastanın sağlık geçmişi, genetik bilgisi ve kişisel ihtiyaç ve tercihlerini entegre ederek özgün tedavi yapmayı mümkün kılmaktadır. Sağlık sektöründeki yatırımcılar bu alandaki biyoteknoloji ve medikal teknoloji firmalarına yatırım yapmayı tercih etmektedirler. Sağlık hizmet sunucuları ve sağlığın finansmanını sağlayan firmalar da kişiyeye özgü tıptan fayda sağlamaktadırlar. Kişiyeye özgü tıp sayesinde etkin bakım ve gereksiz tedavilerin azaltılması ile ciddi tasarruf sağlanmaktadır. Yatırımcılar bu konuda sağlık hizmet sunucularının kullanımına hazır, hastaların kabulünü görmüş ve sağlık sigortalarının ödemeye istekli inovasyona yatırım yapmaları doğru olacaktır.

Sağlık Sektörüne Yatırımın Cazibesi

Global olarak sağlık sektöründeki yatırımlar diğer sektörlerde yapılan yatırımlara göre yatırımcılarına daha fazla getiri sağlamıştır. Hem 25 yıllık hem de son beş yıllık perspektifte değerlendirdiğimizde sağlık sektörü yatırımcılarına sırasıyla %13 ve %15 getiriyle birinci sırada yer almıştır. Sağlık yatırımlarını sırasıyla %11 ve %13 ile hızlı tüketim, %10 ve %7 ile finans, %10’una %-1 ile enerji sektörü ve %9 ve %11 ile bilişim sektörleri izlemiştir (2). Bu eğilimin önümüzdeki yıllarda artarak devam edeceği öngörülmektedir. Günümüzde yatırım açısından bakıldığında sağlıkta bilişim teknolojileri, davranışsal sağlık, oftalmoloji, tele tıp ve uzaktan hasta takibi gibi teknolojilere göreceli olarak artan bir ilgi vardır. Sektörün büyüme eğiliminde olması aynı zamanda akademik olarak yazılan bilimsel makale sayısını ve bu alanda faaliyet gösteren firmaların ayırdığı Ar-Ge paylarını da arttırmaktadır. Bu ikisi ülkelerin inovasyon liginde yukarılara çıkmasına katkıda bulunan önemli etkenlerdendir. 2017-2018 Global Rekabet Gücü Raporuna göre dünyada inovatif ekonomiler sırasıyla İsviçre, ABD, İsrail, Finlandiya ve Almanya’dır.

İnovasyon Ekosistemi

Herhangi bir sektörde yaratıcı fikirlerin çıkması, bunların büyümesi ve ticarileşmesi için yani kısaca inovasyonun gerçekleşmesi için gerekli ekosisteminin olması ve kurallarıyla doğru bir şekilde işlemesi gerekmektedir. Bu inovasyon ekosistemin süreçlerini ve paydaşlarını aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

Buradan da anlaşılacağı üzere süreç fikir aşamasıyla başlayıp özel şirketlerin ve hükümetin bu inovasyonu büyük ölçekte uygulamaya sokması ile eksponansiyel bir ölçüğe kavuşabilmektedir. Her iki uç arasında inovasyonun sağlıklı olarak hayata geçmesi ve ölçüğe kavuşması

için ortamda konusunda iyi akademik kuruluşların (özellikle girişimci kaslara sahip üniversitelerin) ve uygulamaların yapılacağı sanayinin olması gerekir. Bu da iyi bir üniversite-sanayi iş birliğini beraberinde getirmektedir. Kuluçkalar ve hızlandırıcılar da spesifik inovasyonların daha da geliştirilmesi için birer katalizör görevi yapmaktadır. Fikirlerin inovasyona, inovasyonun da hayata geçirilmesi için melek yatırımcılara ihtiyaç vardır. Pazar testini başarıyla tamamlayan start-uplar daha sonra da ölçüğe ulaşmak için ekosistemdeki risk sermayesi ve sonra da gerekirse özel yatırım fonlarına ihtiyaç duyabilir. Bu nedenle ekosistemde bu yatırım anlayışının ve gerekli yatırımcıların olması çok önemlidir. Diğer önemli bir konu da bu ekosistem süreçleri konusunda uzman, tecrübeli hukuk danışmanlık ofislerinin sistemin sağlıklı işlemesine önemli katkıları olmaktadır. Bu zincirde en önemli paydaş ise fikirlerden ortaya çıkacak olan inovasyonun üzerinde bulunduğu firmanın yöneticisidir. Özellikle inovasyonun beşiği sayılan Silikon Vadisinde en önem verilen konu şirketin başındaki yönetici ve yönetici takımıdır.

Yukarıda anlatılmaya çalışılan inovasyon ekosistemi içerisinde önemli ve çok sayıda unsur bulunduğu için hemen birkaç yıl içerisinde ortaya çıkması mümkün değildir. Bu nedenle henüz global anlamda çok sayıda değillerdir. Mevcut global fotoğrafa sağlık sektörü açısından bakarsak Kuzey Kaliforniya, İngiltere, Güney Kaliforniya, Kuzeydoğu ABD (Massachusetts, New Jersey), İsrail, Çin ve Fransa bu alanda ekosistemleri olan ve büyük yatırımların olduğu, inovasyon beşiği bölgelerdir (3).

Kaynaklar

- 1) BofA Merrill Lynch Global Research, 2016
- 2) McKinsey Global Institute analysis, European Healthcare-A Golden opportunity for private equity, s.1, Haziran 2017
- 3) EY, BMO Capital Markets, Dow Jones Venture-Source and Capital IQ, Pulse of the Industry Report by EY, ey.com/vitalsigns, s.7, 2017

Tablo 2: İnovasyon Ekosistemi Süreçleri ve Aktörler

